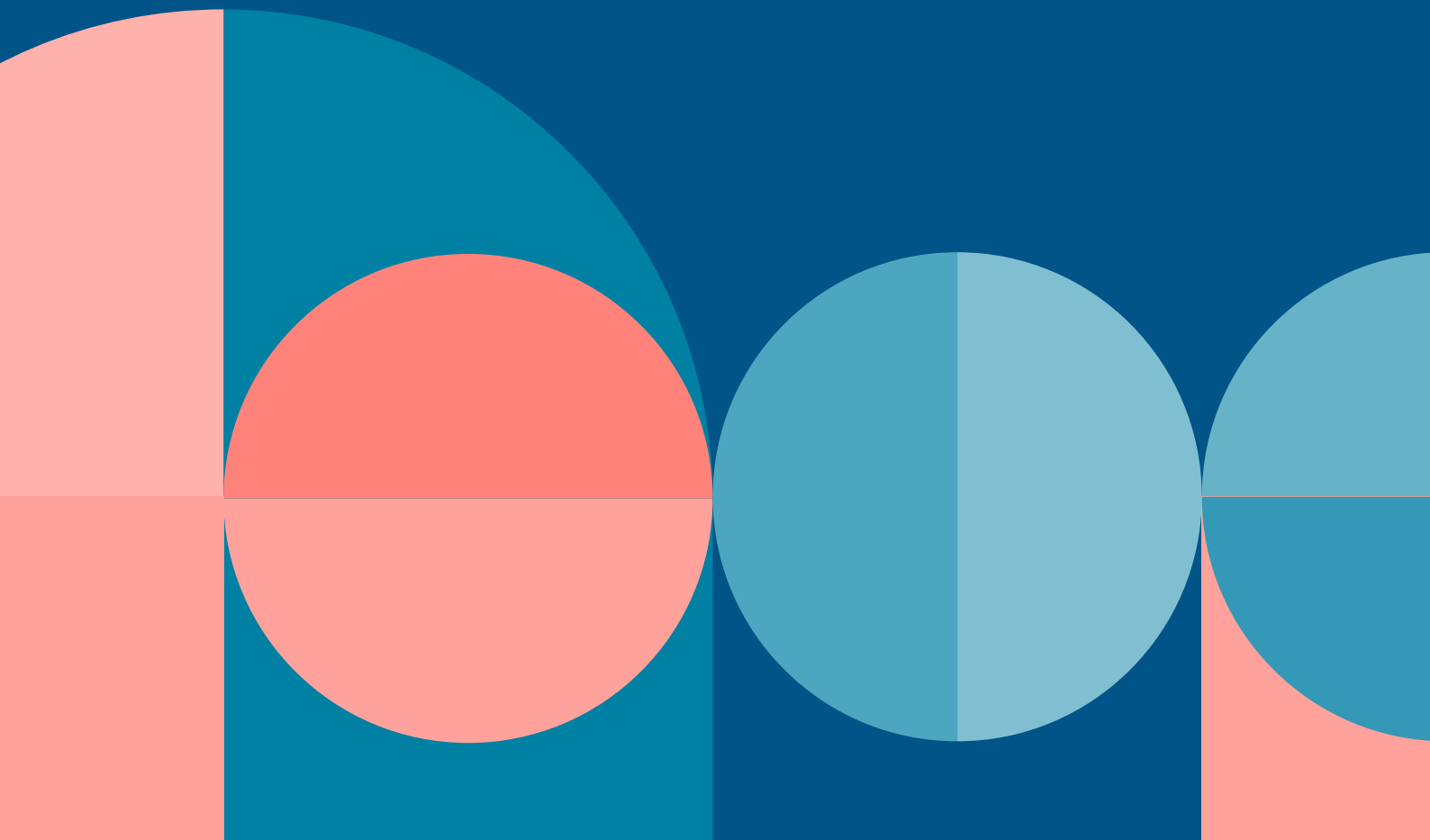

Kunnat väestö- suhteita edistämässä

Käytännön työkaluja kuntien
väestösuhdetyöhön

Tämä julkaisu on tuotettu osana oikeusministeriön Yhdenvertaisuuden tekijät (Drivers of Equality) -hanketta, joka on saanut rahoitusta Euroopan Unionin perusoikeus-, tasa-arvo- ja kansalaisuus -ohjelmasta (2014–2020). Julkaisun sisällöt ovat täysin tekijöiden vastuulla, eikä sisältö edusta Euroopan komission kantoja tai näkemyksiä.

Oppaan graafinen suunnittelu: Maritta Aavasuo

Kuvitukset: Nórr Design Oy ja Maritta Aavasuo

2022

Sisältö

4

Lukijalle

6

Materiaaleja väestösuhteiden edistämiseen kuntatasolla

7

Oppaan laatiminen

8

Kunnat ja hyvät väestösuhteet

9

Kunnan velvoitteet väestösuhteiden edistämässä

12

Kunnan tehtävät ja väestösuhteiden rooli

13

Väestösuhteiden edistämisen strategiset lähtökohdat ja edellytykset

14

Hyvät väestösuhteet kunnan intressinä

16

Väestösuhdestrategian tai -ohjelman luomisprosessi

18

Väestösuhdetyötä laajasti kunnan eri toimialoilla

20

Katsaus: Väestösuhteet asumisessa

24

Yhdistystoiminnan mahdollistaminen

26

Viestintä väestösuhteiden merkityksestä kunnassa

29

Loppusanat

30

Lähteet

Lukijalle

Opas väestösuhdetyöhön

Tämä opas on laadittu kunnille tukemaan hyvien väestösuhteiden edistämistä. Väestösuhteet tapahtuvat ja toteutuvat paikallis-
tasolla arjessa. **Kunnat ovat viranomaisina lähellä ihmisten arkea ja siksi kuntien rooli väestösuhteiden tukemisessa on merkittävä.** Väestösuhteet liittyvät niin yhdenvertaisuuteen, syrjimättömyyteen, kotoutumiseen kuin kunnan elinvoimaan sekä kuntalaisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Väestösuhteista puhuttaessa huomio kiinnittyy erityisesti asenteisiin, turvallisuuden tunteeseen, vuorovaikutukseen ja osallisuuteen.

Hyvät väestösuhteet tarkoittavat sitä, että kunnan eri väestöryhmien välillä on myönteistä vuorovaikutusta ja ryhmät suhtautuvat toisiinsa kunnioittavasti ja luottaen. Hyvien väestösuhteiden tavoitteena on ennaltaehkäistä ja vähentää jännitteitä eri väestöryhmien välillä. Mahdolliset jännitteet ja konfliktit pystytään käsittelemään ilman, että ne aiheuttavat pelkoa tai kärjistyvät rikoksiksi.

HYVÄT VÄESTÖSUHTEET

Järjestöt

Perhe ja lähipiiri

Viranomaiset

Päätäjät

Yritykset

Työpaikat

Media

Väestöryhmillä tarkoitetaan hyvin laajasti piirteitä, joiden mukaan ihmisiä voidaan ryhmitellä. Jotkut piirteet ovat suhteellisen pysyviä (sukupuoli, äidinkieli, vammaisuus tai etninen tausta), toiset taas muuttuvia (ikä, opiskelu tai työ, perhetilanne, asumismuoto tai identiteetti). **Väestöryhmistä puhuttaessa on tärkeä muistaa, että ihmiset eivät ole pelkästään erilaisten yhteiskunnallisten ryhmien edustajia vaan heillä on useita merkityksellisiä suhteita,** joiden kautta oma identiteetti ja yhteys ympäristöön syntyy.

Opas vastaa myös havaintoon siitä, että monet kunnat tarvitsevat tukea väestösuhteita koskevien strategisten ja konkreettisten tavoitteiden sekä mittareiden asettamiseen¹. Hyviin väestösuhteisiin vaikuttaa monta tekijää, eivätkä syy-seuraussuhteet ole aina selviä. **Väestösuhteita on kuvailtu saippuapalana, johon on vaikea saada konkretiaa.** Oppaaseen on valittu esimerkkejä erikokoisista kunnista huomioiden, että tuen tarve vaihtelee kunnan resurssien mukaan.

Oppaan tarkoituksena on tarjota työkaluja väestösuhdetyön suunnitelmallisuuden lisäämiseksi. Yksi tärkeä lähtökohta on, että työ perustuu tietoon kunnan hyvien väestösuhteiden tilasta ja siitä käytyyn osallistavaan keskusteluun eri sidosryhmien ja kunnassa asuvien väestöryhmien kanssa.

Kunnissa toimii useita eri tahoja, kuten yhdistyksiä, asukastoimikuntia ja yrityksiä. Aktiivisella väestösuhdetyöllä kunta voi omassa roolissaan vahvistaa näiden toimintaympäristöä. Samanaikaisesti eri toimijat tunnistavat ja odottavat kunnan toimivan hyvien väestösuhteiden edistäjänä.

Väestösuhteisiin on kunnissa kiinnitetty tyyppillisesti huomiota vasta konfliktien ja väestöryhmien välisen polarisaatioiden myötä. Hyvien väestösuhteiden merkitys on ymmärretty erityisesti suhteessa maahanmuuttaneiden ihmisten kotoutumiseen. **Väestösuhteet koskevat kaikkia ihmisiä ja yhteisöjä, ja strateginen työskentely väestösuhteiden edistämiseksi myötävaikuttaa laaja-alaisesti kunnassa asuvien ihmisten hyvinvointiin ja yhdenvertaisuuteen.**

ESIMERKKI: *Rasismien vastainen työ on nähty aiemmin osana maahanmuuttaneiden kotoutumistyötä. Julkinen keskustelu ja lukuisat tutkimukset ovat tuoneet esiin, että maahanmuuttaneiden lisäksi rasismia kohtaavat myös muut ihmisryhmät, kuten romanit, saamelaiset, rodullistetuiksi tulevat ihmiset sekä uskonnolliset vähemmistöt ja kielivähemmistöt². Ymmärrys rasismien laajuudesta ja sen vaikutuksista sitoo rasisminvastaisuuden laajempaan yhdenvertaisuuden edistämistyöhön.*

Materiaaleja väestösuhteiden edistämiseen kuntatasolla

Satuttavat sanat, tuhoavat teot – Opas vihatekojen vastaiseen toimintaan paikallisesti

Yhdenvertaisen kunnan tekijät -verkkokoulutus eOppivassa

Yhteiselon avaimia – Virikkeitä kunnille hyvien väestösuhteiden edistämiseksi

Vastaanottokeskukset ja hyvien väestösuhteiden edistäminen. TRUST-hankkeen ensimmäisen vaiheen tuloksia ja havaintoja (sis. kuvauksen Forssan yhteisösovittelun mallista)

VOTA – hyvien väestösuhteiden suunnittelutyökalu

Kuka muu muka? Opas hyvien suhteiden edistämiseen ja muukalaisvihan torjumiseen

Oppaan laatiminen

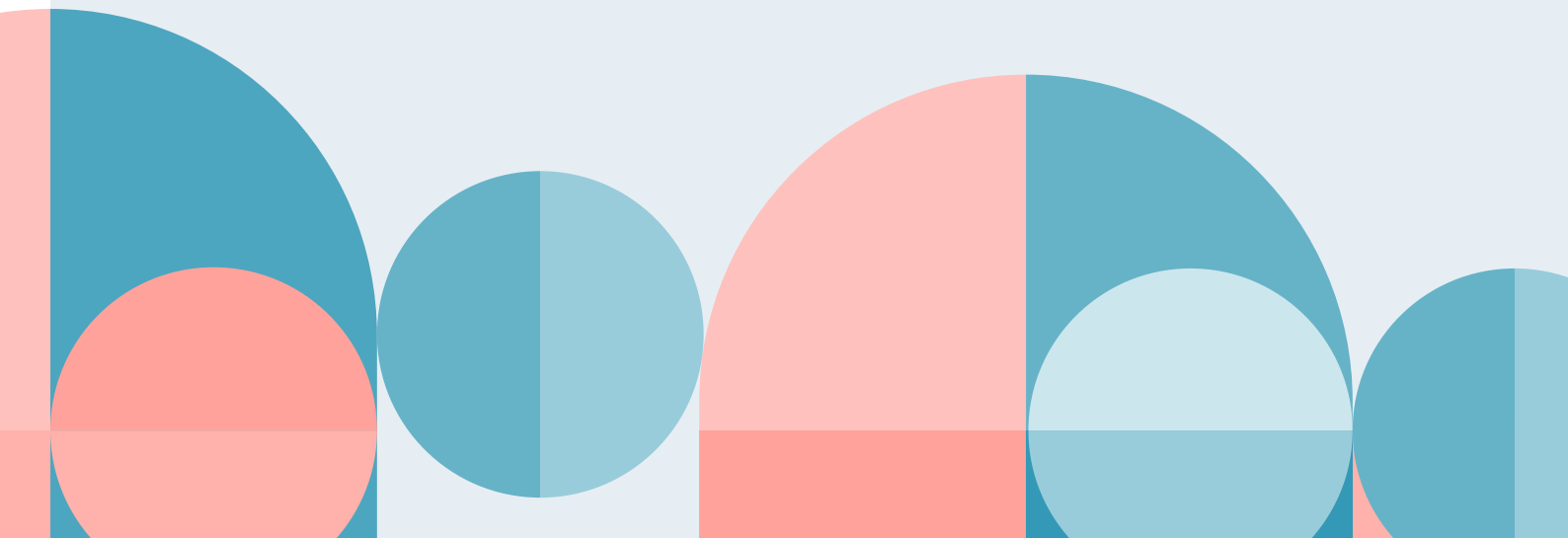
Oikeusministeriö kutsui keväällä 2022 koolle pääasiassa kunnista ja kaupungeista koostuvan pilottiryhmän. Ryhmän jäseniksi pyydettiin kuntia, joissa on tehty aktiivista työtä väestöryhmien välisten suhteiden edistämiseksi, erityisesti maahanmuuttaneiden kotoutumisen tukemisessa. Tämä opas perustuu ryhmässä käytyihin keskusteluihin ja kerättyihin esimerkkeihin. Esimerkkejä olisi varmasti myös paljon enemmän.

Pilottiryhmän työskentelyyn osallistuivat Forssan seudun hyvinvointikuntayhtymä, Hämeenlinnan kaupunki, Kajaanin kaupunki, Kotkan kaupunki, Kuntaliitto, Lappeenrannan kaupunki, Oulun kaupunki, Pyhäjoen kunta, työ- ja elinkeinoministeriö, Uudenkaupungin kaupunki, Uudenmaan ELY-keskus, Vaasan kaupunki, Vantaan kaupunki ja Ylitornion kunta. Oikeusministeriö kiittää osallistuneita tahoja aktiivisesta työpanoksesta.

Valtionhallinnon tasolla useat ministeriöt tekevät yhteistyötä, joka liittyy väestösuh-

teisiin. Hyvien väestösuhteiden ja yhdenvertaisuuden edistäminen on oikeusministeriön tehtävä samalla kun työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kotoutumisen edistämistä koskevan politiikan valtakunnallisesta suunnittelusta, kehittämisestä ja ohjauksesta sekä yhteensovittamisesta muiden politiikka-alojen ja hyvien väestösuhteiden edistämisen kanssa. Lisäksi sisäministeriön Sisäisen turvallisuuden strategiaan ja ympäristöministeriön Lähiöohjelmaan sisältyy elementtejä väestösuhteista.

Pilottiryhmä ja oppaan laatiminen ovat osa oikeusministeriön koordinoiman Yhdenvertaisuuden tekijät -hankkeen toimenpanoa. Hankkeen tavoitteena on kehittää työkaluja yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitteluun ja suunnitelmien toimeenpanoon, mukaan lukien kunnille tarkoitetun hyvien väestösuhteiden oppaan laatiminen. Hanke tukee osaltaan pääministeri Marinin hallitusohjelmassa linjattua Rasismin vastaista ja hyvien väestösuhteiden toimintaohjelmaa (2021–2023).

Kunnat ja hyvät väestösuhteet

Hyviä väestösuhteita edistävässä työssä on tunnistettavissa kaksi eri tasoa: strateginen ja toiminnallinen taso. Opas keskittyy tarjoamaan kunnille työkaluja, joiden kautta avautuu mahdollisuus tavoitteelliselle väestösuhdetyölle. Toisaalta oppaasta löytyy myös toiminnallisia vinkkejä, jotka tukevat strategioiden toimeenpanoa.

Lähes kaikissa kunnissa toteutetaan jo toimia, joiden voidaan katsoa edistävän väestösuhteita, mutta työ on usein ollut enemmän toiminnallista ja hankelähtöistä kuin suunnitelmallista. Yksittäiset toimenpiteet ovat keskittyneet tietyn, tunnistetun ongelman ratkaisuun. Näistä on lukuisia esimerkkejä kouluista, liikuntapaikoista, kotouttamistoimista, yhdistystoiminnan

tukemisesta ja joukkoliikenteestä. Toteutuksesta ovat usein vastanneet kansalaisjärjestöt ja asukastoimikunnat, ja kunnat ovat mahdollistaneet tätä työtä tarjoamalla tiloja ja rahoitusta.

Osa kunnista on jo herännyt tekemään tavoitteellista työtä väestösuhteiden hyväksi. Tämä edustaa uutta ajatusmallia siitä, että hyvien väestösuhteiden edistäminen ymmärretään kunnan veloitteena. **Kunnalla on vastuu vahvistaa hyviä väestösuhteita ja olla aloitteellinen toimissa, jotka edesauttavat eri väestöryhmien yhdenvertaisuutta, turvallisuutta ja hyvinvointia kunnassa.** Kunnan tulee johtaa hyviä väestösuhteita tukevaa työtä ja etsiä tahoja, jotka toteuttavat strategisesti asetettuja tavoitteita.

VÄESTÖSUHTEIDEN KEHITTÄMINEN KUNNASSA

Kunnan velvoitteet väestösuhteiden edistämässä

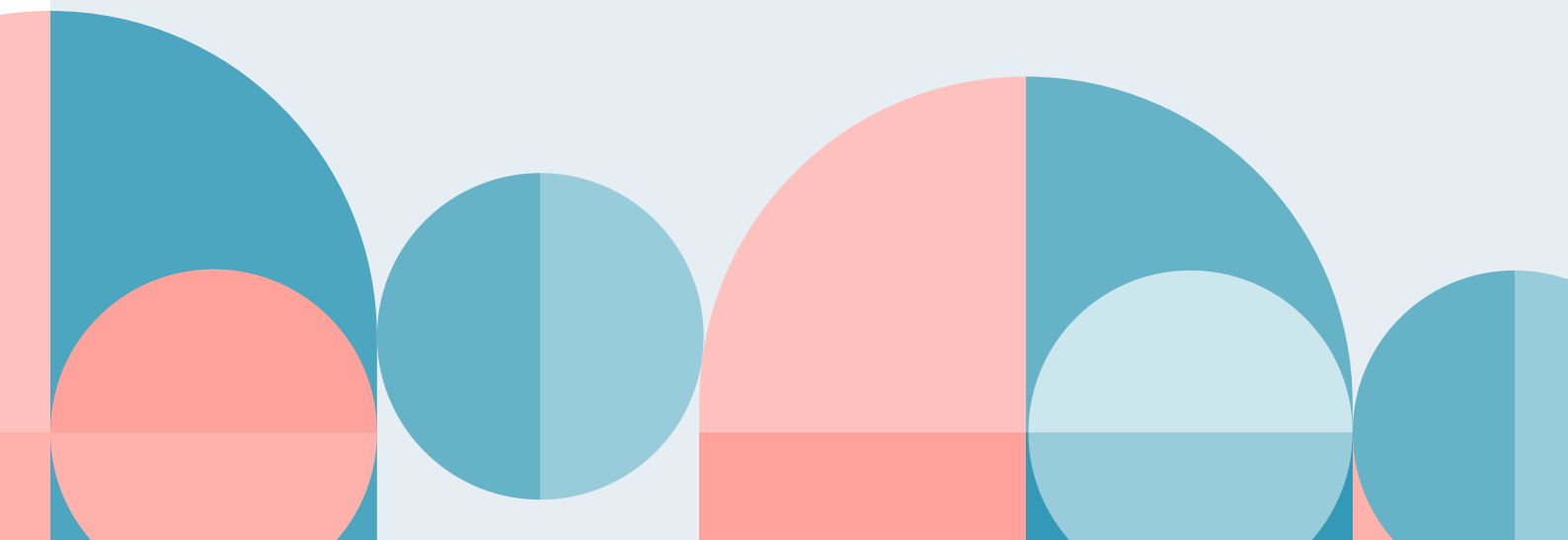
Työ hyvien väestösuhteiden edistämiseksi perustuu erityisesti kahteen lakiin. Ensimmäinen niistä on yhdenvertaisuuslaki (1325/2014), jonka tarkoitus on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa. Laki on keskeinen eri väestöryhmien yhdenvertaisten mahdollisuuksien turvaamisessa, ja hyvät väestösuhteet ovat osa tätä kokonaisuutta.

Yhdenvertaisuuslain nojalla viranomaisen kuten kuntien on arvioitava yhdenvertaisuuden toteutumista toiminnassaan ja ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Lisäksi kunnilla on velvollisuus laatia yhdenvertaisuussuunnitelma, joka tarjoaa mahdollisuuden myös eri ryhmien välisten suhteiden kehittämiseen kuntatasolla. Usein yhdenvertaisuussuunnitelma on yhdistetty esimerkiksi tasa-arvosuunnitelmaan.

Kotoutumista koskeva lainsäädäntö on toinen kokonaisuus, joka koskettaa väestösuhteita. **Nykyisessä laissa kotoutumisen edistämisestä (1386/2010) kunnan kotoutumisen edistämisen tavoitteisiin sisältyy muun muassa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden sekä myönteisen vuorovaikutuksen edistäminen eri väestöryhmien välillä (29 §).**

Lisäksi laissa puhutaan hyvien etnisten suhteiden edistämisestä, joka on yksi väestösuhdetyön elementti.

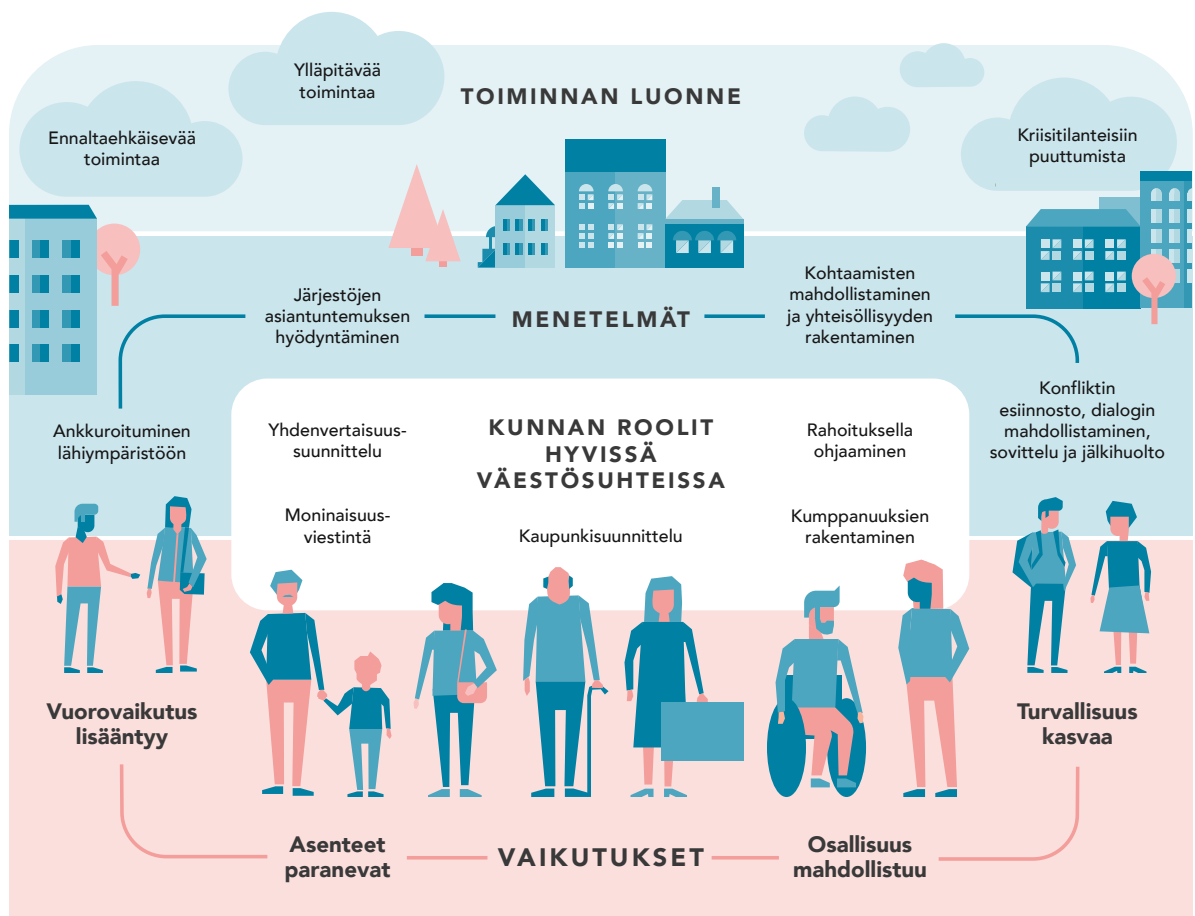
Kotoutumislain uudistamista koskevassa lakiesityksessä³ on ehdotettu, että kunnan olisi suunnittelussaan asetettava tavoitteita ja niitä tukevia toimenpiteitä muun muassa hyviä väestösuhteita koskien⁴. Lisäksi kunnan olisi asetettava paikallistason monialainen yhteistyöryhmä suunnittelemaan ja kehittämään maahanmuuton ja kotoutumisen edistämistä sekä hyviä väestösuhteita⁵.

Lainsäädäntökehikon alla väestösuhteiden edistäminen linkittyä konkreettisesti useisiin kunnille asetettuihin tehtäviin ja strategiaan suunnitelmiin, joita kunnat säännöllisesti tekevät. Näitä ovat muun muassa:

- kuntastrategia
- kielistrategia (erityisesti kaksikieliset ja saamelaisalueen kunnat)
- hyvinvointikertomus ja -suunnitelma
- yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma
- kotoutumisen edistämistä sisältävät suunnitelmat
- turvallisuussuunnitelma
- vuorovaikutussuunnitelma

Erityisesti hyvinvointikertomukset ovat keskeisessä asemassa kunnan päätöksenteossa, ja hyvien väestösuhteiden näkyvyys kertomuksissa mahdollistaa pitkän aikavälin suunnitelmien laatimisen ja toimeenpanon. Lisäksi tietopohja väestösuhteiden vaikutuksista ohjaa päätöksentekoa ja kunnissa tarjottavaa koulutusta.

Kuntien lakisääteisten velvoitteiden yhdistäminen väestösuhteita edistävään työhön tarjoaa toisaalta välineitä myös väestösuhteisiin liittyvien ongelmien työstämiseen. Velvoitteiden kautta mahdollistuu laajempi näkökulma kunnan ohjelmiin, jonka kautta voidaan tarkastella esimerkiksi yhdenvertaisuus- ja turvallisuussuunnitelman kerrannaisvaikutuksia. Suunnitelmallinen työ väestösuhteiden edistämiseksi tekee kokonaisuuden näkyväksi tavoitteiden asettamista ja toimenpiteiden miettimistä varten.

KESKEISIÄ KYSYMYKSIÄ KUNNAN VELVOITTEIDEN JA VÄESTÖSUHDE- TYÖN YHTEENSOVITTAMISEKSI:

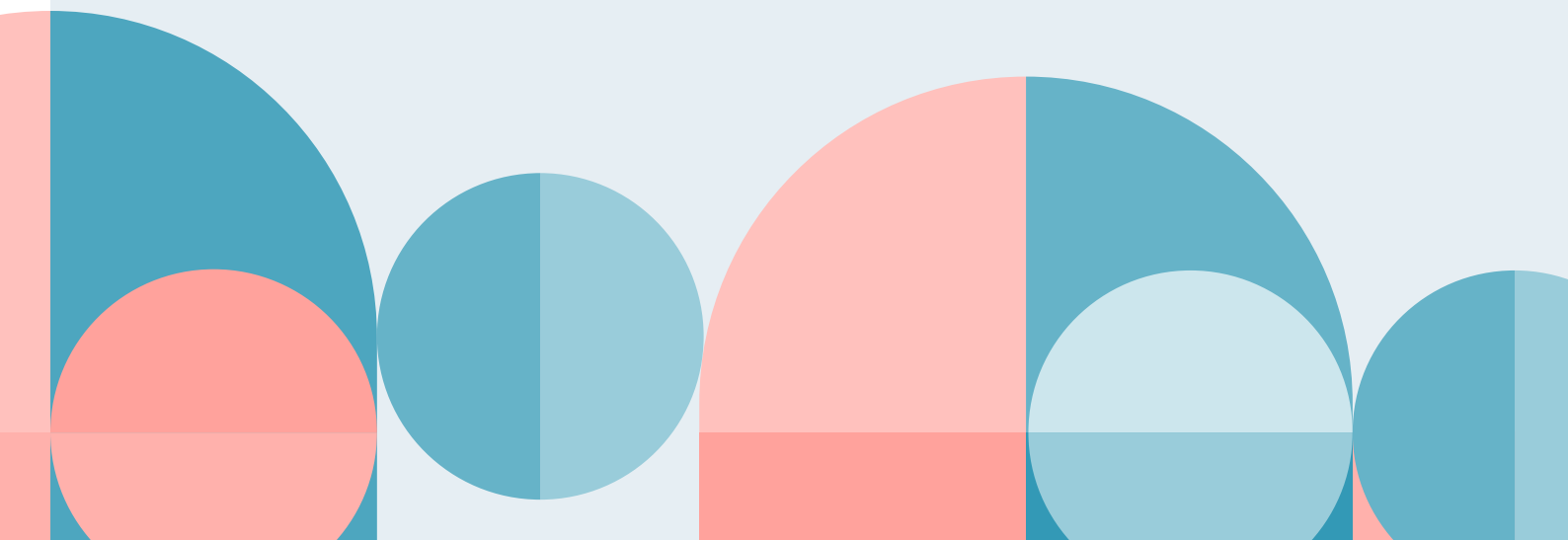
Miten väestösuhdetyö on käytännössä yhdistettävissä kunnan lakisääteisten velvoitteiden kanssa? Mitä seurantatietoa kunnalla on käytettävissään väestösuhteiden tilasta?

Miten kohdentaa kunnan rajallisia resursseja väestösuhdetyöhön? Mikä motivoi hyvien väestösuhteiden huomioimiseen kunnassa?

Tunnistetaanko, miten kunnassa tehdyt päätökset ja toimet vaikuttavat eri väestöryhmiin? Lisätäänkö niillä tosiasiaassa kunta-laisten välistä yhdenvertaisuutta? Entä onko niillä vaikutuksia kunnassa asuvien ihmisten väliseen vuorovaikutukseen ja osallisuuteen?

Huomioidaanko väestösuhteet kunnan asiakirjoissa ja päätöksissä?

Onko väestösuhdetyö strategista ja vaikuttavaa?

Kunnan tehtävät ja väestösuhteiden rooli

Kunnilla on paljon potentiaalia väestösuhteiden edistämässä osana kuntalaisten hyvinvointia ja siihen vaikuttamista. Sote- ja maakuntauudistuksen toteutumisen myötä kuntien nykyisistä tehtävistä useilla on yhteys väestösuhteisiin.⁶

KUNNAN TEHTÄVÄ	VÄESTÖSUHTEIDEN ROOLI
Osaamisen ja kulttuurin edistäminen <ul style="list-style-type: none">perusopetus ja varhaiskasvatustutkintoon johtava koulutus ja vapaa sivistystyökulttuuri-, nuoriso-, kirjasto- ja liikuntapalvelut	<ul style="list-style-type: none">yhdenvertaisuuden toteutuminenrasismin ja syrjinnän tunnistaminen sekä torjuntavuorovaikutus ammattilaisten, oppilaiden, opiskelijoiden ja perheiden välillähenkisesti ja fyysisesti turvallisemmat tilat
Elinvoiman edistäminen <ul style="list-style-type: none">paikkakunnan elinkeinopolitiikka ja veto-voimaisuus yrityksille ja työntekijöillekotoutumisen edistäminenvaikeasti työllistyvien tuki, etsivä nuorisotyö, kylä- ja kaupunginosatyö	<ul style="list-style-type: none">kunnan imago- ja mainetyökuntaan kiinnittyminen ja kuntalaisidentiteettivallitseva asenneilmapiiri ja turvallisuustilannetyöpaikoilla esiintyvän rasismin ja syrjinnän tunnistaminen ja käsittelysyrjäytymisen vastainen työ
Paikallisen identiteetin ja demokratian edistäminen <ul style="list-style-type: none">osallistumismahdollisuudetyhteisöllisyys, vuorovaikutuskansalaisjärjestöt, asukastoimintaedustuksellinen demokratia ja päätöksenteko	<ul style="list-style-type: none">yhdenvertaiset ja saavutettavat tilateri näkökulmien salliminen ja vaikeiden keskustelujen käyminenmoninaiset tavat osallistuaaktiivisen kuntalaisuuden mahdollistaminenpäätöksenteon avoimuuseri taustaisten kuntalaisten positiiviset kohtaamiset
Elinympäristön kehittäminen <ul style="list-style-type: none">kaupunkisuunnittelu, kaavoitusliikenne ja joukkoliikenneasuntotoimiympäristöpalvelut, suojelu ja kestävyysturvallisuus ja varautuminen	<ul style="list-style-type: none">eri väestöryhmien tarpeiden huomioiminen kaupunkisuunnittelussa (turvallisuus, esteettömyys ja saavutettavuus)elinympäristöä koskeviin päätöksiin vaikuttaminensegregaation ehkäisy ja väestöryhmien välinen vuorovaikutusturvalliset julkiset tilat ja kulkuyhteydet

Väestösuhteiden edistämisen strategiset lähtökohdat ja edellytykset

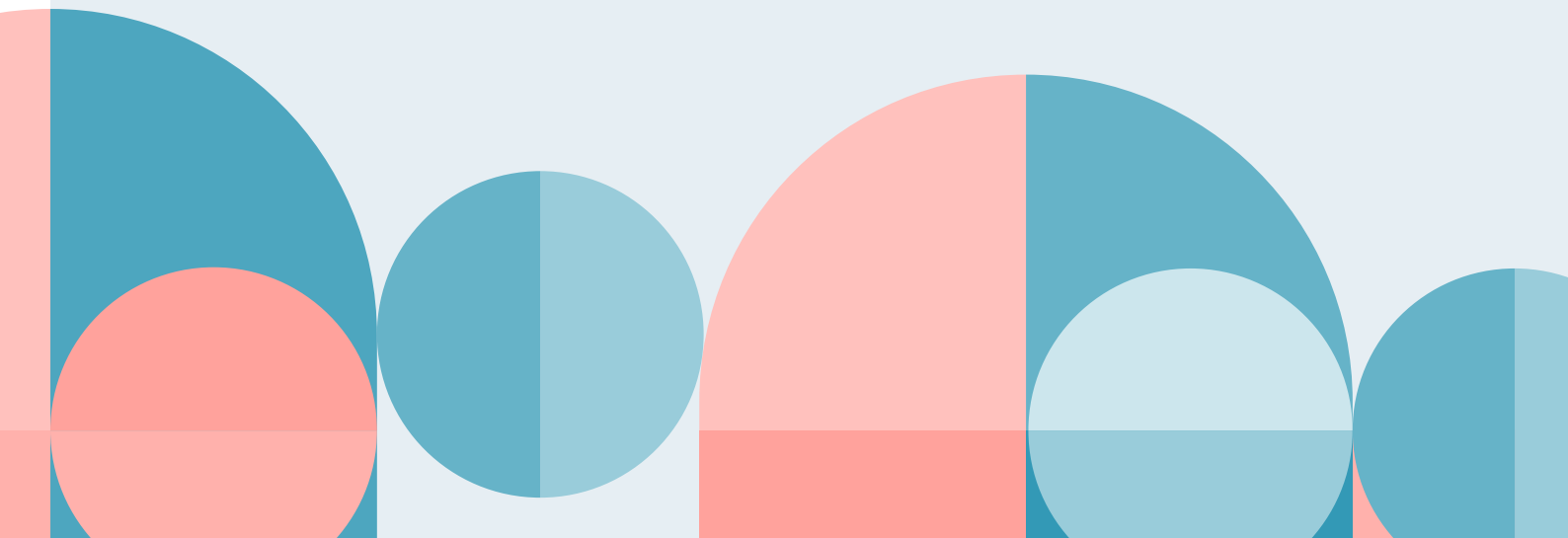
Huomioimalla väestösuhteet laajemmasta strategisesta näkökulmasta yksittäiset toimet kiinnittyvät osaksi laajempaa lähestymistapaa, joka tekee väestösuhdetyön näkyväksi ja jonka kehitykseen on mahdollista myötävaikuttaa ja tuloksia seurata.

Strategisen työn lähtökohtina pidetään seuraavia asioita, joista on havaittu olevan hyötyä kuntien hyviä väestösuhteita edistävissä työssä:

- Hyvät väestösuhteet tunnustetaan kunnan intressinä.
- Kuntapäätäjillä on tahtotila väestösuhdetyölle.

- Työ hyvien väestösuhteiden edistämiseksi ymmärretään laajassa kontekstissa, liittyen muun muassa kunnan hyvinvointipalveluihin sekä asunto-, kaavoitus-, koulutus-, nuoriso- turvallisuus, kulttuuri- ja sivistystyöhön.
- Kunnassa viestitään selkeästi, mitä väestösuhteilla tarkoitetaan ja keitä ne koskevat.

Yllämainittuja teemoja tarkastellaan seuraavaksi yksityiskohtaisemmin. Niiden oheen on listattu kysymyksiä, joita kunnassa tulee ratkaista strategisiin tavoitteisiin pääsemiseksi. Jokaisen kohdan alla nostetaan esimerkkejä ratkaisuista, joita eri kunnissa on tehty väestösuhteiden edistämiseksi ja toimeenpanemiseksi.

Hyvät väestösuhteet kunnan intressinä

Tavoite: Kunnan päättäjät ovat sitoutuneet väestösuhteita edistäviin toimenpiteisiin, jotka tukevat asukkaiden kuntalaisidentiteettiä. Kunnan elinvoima ja positiivinen kuntaimago on vahvistunut.

Havaitut hyödyt

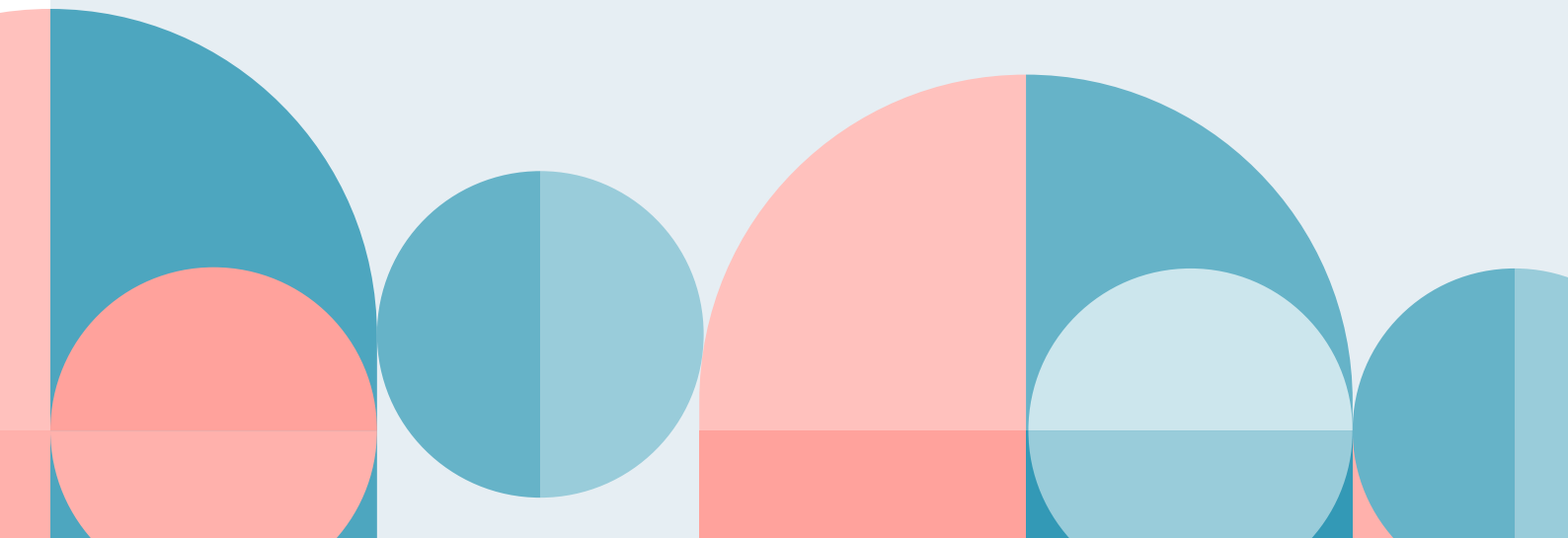
On tunnistettu, että hyvät väestösuhteet vahvistavat kunnan elinvoimaa ja lisäävät viihtyvyyttä kunnassa. Väestöryhmien väliset suhteet vaikuttavat kunnan imagoon ja vetovoimaan alueelle muuttavien näkökulmasta sekä kuntalaisidentiteetin muodostumiseen.

Tällä on vaikutus myös kansainvälisen työvoiman saamiseen, kuntaan asettautumiseen ja viihtymiseen. Hyvät väestösuhteet lisäävät työvoiman saatavuutta ja kunnan elinvoimaisuutta sekä vahvistavat kuntalaisten yhteenkuulumisen ja turvallisuuden tunnetta.

Kunnan on mahdollista tukea yrityksiä ja työyhteisöjä yrityspalveluissaan muun muassa moninaisen työyhteisön johtamisessa.

Ratkaistavat kysymykset

- Miten kunnassa sitoudutaan pitkäjänteiseen väestösuhdetyöhön? Onko tahtotilaa jatkuvalla työllä hyvien väestösuhteiden eteen näkyvien tulosten saavuttamiseksi?
- Minkälaisia rakenteita ja foorumeita kuntaan luodaan esimerkiksi asennetyön, luottamuksen rakentamisen ja dialogin mahdollistamiseksi?
- Miten vähemmistöt ovat esillä kunnan strategioissa ja niiden valmistelussa?

ESIMERKKI 1. HYVÄSTÄ KÄYTÄNNÖSTÄ:
”Ukilaistuminen” Kotoutumisen toimen-
pideohjelma 2020–2023

UKILAISTUMINEN. Kotoutu-
misen toimenpideohjelman
toteutusraportti vuodelta
2021.

Kotoutumisen toimenpide-
ohjelma toteuttaa osaltaan
Uudenkaupungin ”Oikean-
laista kemialla” -strategiaa
ja kaupungin hyvinvointi-
suunnitelmaa.

Ohjelmaan on kirjattu askelmerkit siitä, miten tulla ukilaiseksi. Tähän kuului poikkihallinnollinen valmistelu ja toimeenpano.

Ohjelman avainelementit suunniteltiin yhdessä eri hallintokuntien edustajien kanssa. Niiden lähtökohtana on kaupungin strategian mukaisesti kasvu, sillä Uudenkaupungin väestö kasvaa paikkakunnalle muutattavien uusien asukkaiden myötä.

Strategiassa on vahvasti läsnä se, miten tuetaan jokaisen Uudessakaupungissa asuvan ”hyvää elämää”, joka sisältää keskinäisen kunnioituksen, hyväksymisen ja uudet tavat tehdä yhteistyötä.

Ohjelma esitettiin kaupunginhallitukselle, jonka jälkeen se hyväksyttiin kaupunginvaltuustossa. Ohjelman etenemistä seurataan vuositasolla keräämällä yhteen tiedot eri hallintokunnista, toimenpiteiden toteutumisesta ja mahdollisista kehityskohteista.

Ohjelmaan sisältyy muun muassa kirjaus siitä, mitä tarvitaan kunnan eri tasoilla hyvien väestösuhteiden toteutumiseksi ja miten ukilaisuus on osa asukkaiden muita identiteettejä.

Ohjelmasta on linkki kaupungin hyvinvointiohjelmaan (sis. nuoret, vammaiset, ikäihmiset ja maahanmuuttaneet).

Ohjelma sisältää linjauksen palkata suomi toisena kielenä -opettajia varhaiskasvatuksen tueksi sekä tarjoaa tulkkihojeistus kaupungin työntekijöille. Perusopetuksessa on tarkoitus auttaa niin sanottuja valmo-ryhmiä, jotka tukevat oman identiteetin ja oman kielen oppimista.

Uuteenkaupunkiin muuttaneita ohjataan ”Aikuisten vastaanotto Arvo” -palvelupisteelle, jota kaikilla on iästä riippumatta oikeus käyttää sisään kävelemällä.

Ohjelma tarjoaa tietoa terveyslautakunnan päätöksestä liittyen paperittomien äitien ja lasten terveydenhuoltoon sekä linkin elinkeinotoimen sivustolle ukilife.fi, jossa tiedotetaan positiivisesti siitä, miten voi tulla ukilaiseksi.

Väestösuhdestrategian tai -ohjelman luomisprosessi

Prosessiin tarvitaan kunnanjohtajan tuki sekä **VASTUUTAHO, JOKA SELKEÄSTI VETÄÄ PROSESSIA ETEENPÄIN** ja jakaa osallistujille ymmärrystä väestösuhteista.

Valmisteluun kutsutaan **KAIKISTA KUNNAN PALVELUKOKONAISUUKSISTA IHMISIÄ MUKAAN MIETTIMÄÄN**, mitkä asiat ovat oleellisia strategiassa (esimerkiksi varhaiskasvatus, perusopetus, yhdistyspalvelut, liikuntapalvelut, nuorisopalvelut, elinkeinotoimi ja tuki pienyrittäjille sekä asuntotoimi).

Laadintavaiheessa ei aina ole perusteltua keskittyä siihen, liittykö väestösuhdetematiikka osallistujien omiin tehtäviin tai vastuualueisiin kunnassa, vaan **TUNNISTAA MISSÄ ILMIÖISSÄ JA ONGELMISSA VÄESTÖSUHDENÄKÖKULMA RIKASTUTTAA YMMÄRRYSTÄ JA YHTEISTYÖTÄ**.

Valituille toimenpiteille **NIMETÄÄN VASTUUTAHOT JA ASETETAAN AIKATAULU, JONKA TOTEUTUMISTA SEURATAAN KUNNAN TOIMESTA**.

Työssä tehdään näkyväksi **YHTEYS KUNNAN LAKISÄÄTEISIIN VELVOLLISUUKSIIN** sekä muihin strategioihin, suunnitelmiin ja ohjelmiin. Väestösuhdestrategian alle on mahdollista tuoda monia temaattisia kokonaisuuksia, kuten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma, kotoutumisohjelma ja turvallisuussuunnitelma.

VIESTINTÄ valmiin strategian tai ohjelman tavoitteista **KUNNAN VIRANOMAISILLE JA ASUKKAILLE**.

**ESIMERKKI 2. OHJELMAN LUOMIS-
PROSESSISTA: Seudullinen toimen-
pideohjelma hyvien väestösuhteiden ja
yhdenvertaisuuden edistämiseksi**

*Osana Forssan seudun kotouttamisohjelmaa
2021–2024; alaluku 4*

Ohjelma on saanut kunnan johdon tuen valmistelulle ja sen rakentamiseen on nimetty vastuuhenkilö. Siihen sisältyy muun muassa monialaisen seudullisen väestösuhdeverkoston luominen kuntayhtymän koordinoimana. Tämän lisäksi kartoitettiin olemassa olevia seudullisia toimenpiteitä osana väestösuhteiden edistämistyötä. Tästä saatu vahvempi perustelu kyseisten toimenpiteiden resursointiin ja kirjaamiseen tulevat osaksi ohjelmaa.

Ohjelmassa ideoidaan kehitettäviä toimenpiteitä väestösuhdeviitekehyykseen ja kuntien väestösuhteiden edistämiseen liittyviin velvoitteisiin peilaten. Lisäksi ideoidaan konkreettisia toimenpiteitä, jotka nivoutuvat eri alojen perustyöhön ja ovat perusteltavissa väestösuhdenäkökulman tuomalla lisäarvolla.

Ohjelmaan sisältyy muun muassa seuranta-työkalut ja -menetelmät hyvien väestösuhteiden kartoittamiseksi sekä alaluvut osallisuuden kehittämisestä, naapurustotyön kehittämisestä, yhteisösovittelun osaamisen kehittämisestä sekä kuntalaisten hyvien väestösuhdetaitojen kehittämisestä.

Myös yhdenvertaisuuden edistämisen näkökulma väestösuhde- ja kotoutumistyöhön sisältyy ohjelmaan.

Väestösuhdetyötä laajasti kunnan eri toimialoilla

Tavoite: Kunnassa käytävä keskustelu ja tarkastelu väestösuhteista koskee laajasti eri kunnassa asuvia väestöryhmiä, ihmisten osallisuutta ja hyvinvointia. Työssä tehdään näkyväksi yhteys kunnan hyvinvointipalveluihin sekä koulutus-, nuoriso-, turvallisuus-, kulttuuri- ja sivistystyöhön.

Havaitut hyödyt

Kunnan toimenpiteiden vaikutuksilla väestösuhteisiin eri kuntasektoreilla on suuri merkitys esimerkiksi syrjinnän ja segregaatian ehkäisyssä, osallisuuden edistämässä, asunto-toimissa sekä elinkeinopolitiikassa.

Väestösuhteiden edistäminen laajentaa ymmärrystä kotoutumisesta laajempaan prosessina ja tukee kunnan kykyä palvella kaikkia asukkaita. Hyvien väestösuhteiden työstäminen ei lähde liikkeelle maahanmuuttaneiden kotoutumisen lähtökohdista, mutta tukee sitä. Lähtökohtana on kuntalaisten hyvinvointi.

Poikkileikkaava tarkastelu auttaa tunnistamaan kohteita, joissa väestösuhdetyötä ja -resursointia tarvitaan kohdennetusti ja priorisoiden.

Sen avulla tunnistetaan laajemmin kunnassa asuvia eri väestö- ja vähemmistöryhmiä sekä tunnistetaan vähemmistöasemassa olevia asukkaita, kuten vammaiset, seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt, rodullistetut ihmiset sekä etniset, uskonnolliset ja kielelliset vähemmistöt.

Ratkaistavat kysymykset

Kuntayhteisöstä:

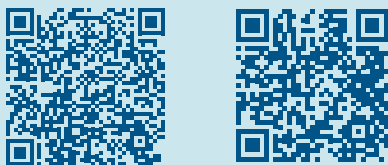
- Kuka on kuntalainen ja mitä palveluita tarjotaan? Entä kenelle niitä ei tarjota?
- Mitkä toiminnot ovat kunnan vastuulla väestösuhteissa ja yhdenvertaisuudessa?
- Miten kotoutuminen ymmärretään: palveluina vai yhteiskunnan kykyä vastaanottaa ja palvelujärjestelmän kapasiteettina palvella kaikkia kunnassa asuvia ihmisiä?

Resursseista:

- Miten rakentaa monialaista viranomaisyhteistyötä? Miten se resurssoidaan?
- Miten rahoitusta voidaan suunnata kohdennetusti erityistä tukea tarvitseville väestöryhmille?
 - Onko positiivista erityiskohtelua käytetty (yhdenvertaisuuslaki 9 §)?
- Kuinka poisoppia ”kaikille samaa” -ajatusmallista palveluissa ja täten vahvistaa tosiasiallista yhdenvertaisuutta?

ESIMERKKI 3. HYVÄSTÄ KÄYTÄNNÖSTÄ:

Yhdessä kotoutuva Oulu, Kotoutumishjelma 2022–2025 ja maahanmuuttajaneuvosto

Kotoutumishjelmaa ohjaavat seuraavat viisi teemallista periaatetta: yhdenvertaisuus, lapset ja nuoret, väestöryhmien välinen vuorovaikutus, vaikuttaminen ja osallisuus sekä osaaminen ja työllistyminen. Tämän lisäksi hyviä väestösuhteita käsittelevässä luvussa tarkastellaan yleisten väestösuhdeperiaatteiden alla Oulun kontekstia ja seurannalle asetetaan omat tavoitteet.

Oulun kotoutumishjelman ja maahanmuuttoneuvoston vaikuttavuus ymmärrettään laajemmin kuin ainoastaan maahanmuuttajia koskevinä asioina. Kaupungin päätöksenteossa maahanmuuttajaneuvosto nähdään voimavarana, jolla on merkittävässä rooli osallisuudessa ja kaupungin päätöksentekoon vaikuttamisessa. Kaupungin eri toimialat osaavat pyytää neuvostolta lausuntoja vieraskielisiä edustavana elimenä. Lisäksi siltä kysytään lausuntoja eri toimialoja kattaviin strategioihin ja suunnitelmiin. Neuvoston muodostamisessa korostui osallistaminen. Neuvoston kattava edustus varmistettiin järjestämällä avoin haku kiinnostuneille, jotka kutsuttiin yhdessä laatimaan kriteerit hyvästä jäsenyydestä ja toivotuista organisaatiotyypeistä.

Neuvostossa käytetty kieli nähdään aidon osallistamisen porttina. Neuvosto toimii kahdella kielellä (suomi ja englanti) ja tulkkausta on mahdollista järjestää tarvittaessa.

ESIMERKKI 4. HYVÄSTÄ KÄYTÄNNÖSTÄ: Kohtaamis-koulutus, Vaasan kaupunki

Henkilöstökoulutuksena toteutettu Kohtaamis-koulutus järjestettiin Vaasan kaupungin työntekijöille kaksipäiväisenä seminaarina, jossa teemoina olivat kohtaaminen ja moninaisuus sekä erilaiset asiakaspalvelutilanteet. Koulutuksessa oli erityisesti tarkastelussa maahanmuuttaja- ja vammaisasiakkaiden kohtaaminen, ja sen tavoitteena oli myönteisen asiakaskohtaamisen vahvistaminen ja asiakkaiden palvelukokemuksen parantaminen. Koulutuksen jälkeen havaittiin tarve säännölliselle henkilöstökoulutusmallille aiheesta.

Koulutus sisälsi muun muassa oppeja siitä, miten sensitiivinen asiakaspalvelu voidaan mahdollistaa kaupungin lakisääteisten tehtävien ja niiden toteuttamisen näkökulmasta, jolloin jokainen asiakas kohdataan oikealla tavalla. Koulutuksessa käytiin läpi, millaista on kuntalaisten kohtaaminen käytännössä erilaisissa palvelutilanteissa ja se, miten luoda tasa-arvoisia, yhdenvertaisia ja syrjimättömiä kohtaamisia.

Katsaus: Väestösuhteet asumisessa

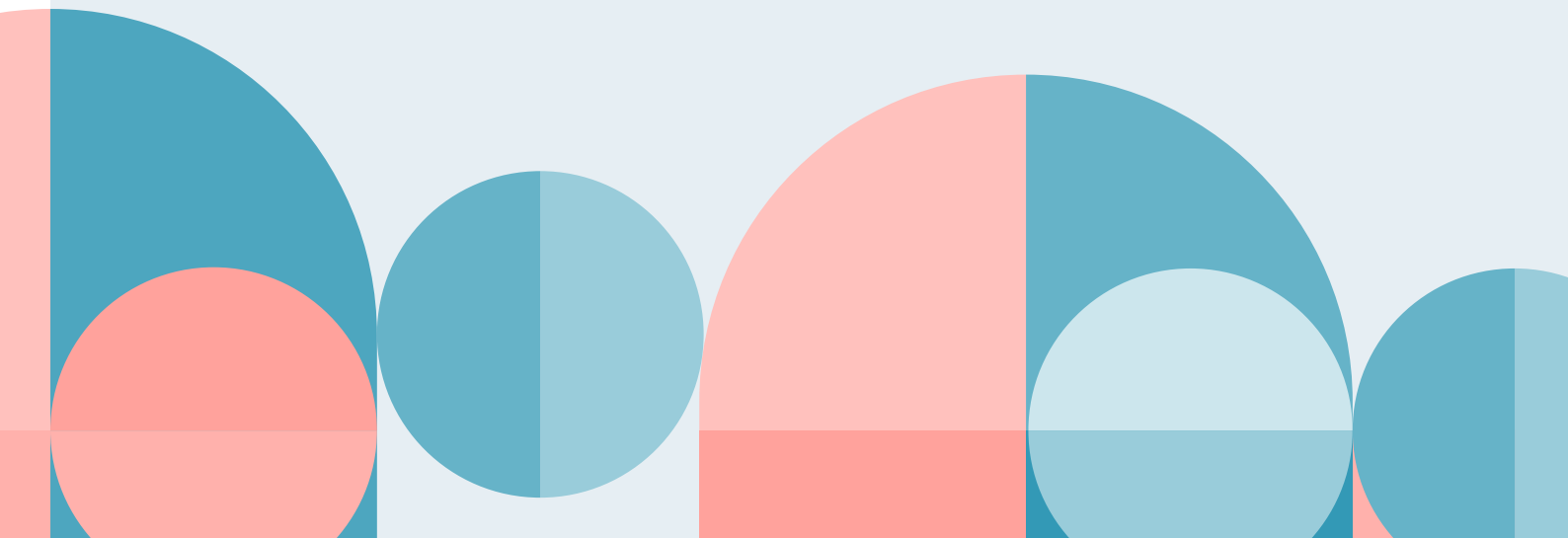
Väestösuhteet konkretisoituvat usein asumiseen ja kaavoitukseen liittyvien kysymysten ympärille. Kunnassa, kaupungissa ja asuinalueilla liikkuminen ja kulkeminen, julkiset tilat ja palvelut sekä asuntojen sijainnit liittyvät vahvasti väestösuhteisiin ja siihen, millaisiksi ne muodostuvat.

Paljon puhutaan asuinalueiden eriytymisestä tai segregatiosta, erityisesti kun kyse on maahanmuuttaneiden asettumisesta tietyille asuinalueille. Väestösuhteet huomioimalla on mahdollista vaikuttaa siihen, ettei eri asuinalueiden välille synny liian suuria eroja ja jännitteitä, sekä voidaan tarvittaessa helpottaa ristiriitatilanteiden purkua.

On tilanteita, joissa eri asukasryhmien välille syntyy asumiseen liittyviä jännitteitä ja polarisaatiota, varsinkin jos yhteistä kieltä ei ole ja ihmisille välittyy käsitys epäoikeudenmukaisesta kohtelusta. Siksi esimerkiksi Naapuruussovittelukeskus tarjoaa palveluja ja materiaaleja tilanteiden ennaltaehkäisemiseen ja purkamiseen (www.naapuruussovittelu.fi).

Suomessa on samanaikaisesti paikkakuntia, erityisesti isoja kaupunkeja, joissa väestö on vuosien saatossa eriytynyt hyvä- ja huono-osaisille asuinalueille sekä pienempiä paikkakuntia, joissa vastaava kehitys on ollut hitaampaa. Isoissa kaupungeissa eriytymiseen on vaikuttanut sekä olemassa oleva vuokra-asuntokanta sekä ihmisten luontainen toive asua lähellä oman yhteisönsä jäseniä. Pienemmissä kaupungeissa ja kunnissa julkinen vuokra-asuntokanta voi olla pieni ja rakennukset sijaita vain tietyillä asuinalueilla. Tämän tuloksena ihmiset, jotka tarvitsevat vuokra-asuntoa, keskittyvät tietyille alueille ja käyttävät kyseisellä alueella saatavilla olevia palveluita.

Uudet kuntaan asettuvat asukasryhmät voivat potentiaalisesti synnyttää muun muassa uutta pienyritystoimintaa vapaina oleviin liiketiloihin, jolloin alueelle syntyy uusia palveluita ja luo yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyydestä voi syntyä esimerkiksi yhdistyksiä, joiden kanssa kuntaviranomaiset voivat toimia. Rakentava yhteistyö yhdistysten ja asukasaktivisten kanssa on keskeistä kestävästä aluekehityksen kannalta.

Samalla kunta saattaa tehdä päätöksiä esimerkiksi suomi toisena kielenä -opetuksen tarjoamisesta vain tiettyissä päiväkodeissa ja kouluissa. Perheet asettautuvat näiden läheisyyteen, jolloin vieraskielisten perheiden lapset keskittyvät kunnassa tiettyjen alueiden päiväkoteihin ja kouluihin, tällöin lasten kontaktit suomenkielisiin lapsiin voivat jäädä vähäisiksi. Näin alun perin kunnan kannalta resurssiviisaalta ja helpolta vaikuttava päätös voi keskipitkällä aikavälillä johtaa ei-toivottavaan tilanteeseen, jonka muuttamien vaatii enemmän resursseja kuin alkuperäinen investointi.

Asumiseen ja väestösuhteisiin liittyvät kysymykset ovat yhteydessä pitkän aikavälin alueelliseen kehitykseen, jonka ennakointi on usein hankalaa ja johon tavoitteellinen väestösuhdetyö tarjoaa työkaluja.

Päätösten vaikutusten arviointiin on esimerkiksi [Kuntaliitto](#) kehittännyt työkalun

Kuntien päätöksenteossa on syytä huomioida väestösuhteiden kehityksen ja segregaaation ehkäisyn osalta muun muassa seuraavat:

- Miten ylläpitää asuinalueiden monimuotoisuutta, yritystoimintaa ja elinvoimaisuutta?*
- Mitä kunnan palveluita on pitkällä aikavälillä järkevää keskittää vain tiettyihin toimipisteisiin?*
- Kohdennetaanko lisäresursseja niille alueille, joissa sosioekonomisten indikaattoreiden mukaan sille on tarvetta?*
- Onko kunnassa hyödynnetty positiivisen erityiskohtelun mahdollisuutta ehkäisemään alueellista eriarvoitumista?*
- Mitä mahdollisuuksia kunnalla on vahvistaa asumistoimijoiden naapuruussovittelun taitoja?*

ESIMERKKI 5. HYVÄSTÄ KÄYTÄNNÖSTÄ: Tsemppari-työmalli Vantaalla

Tsemppari-työmalli on Vantaalla seitsemän vuoden ajan kehitetty maahanmuuttajajärjestöjen ja viranomaisten yhteistyömalli, jossa viranomaiset jalkautuvat maahanmuuttajajärjestöihin ja tarjoavat palveluita ennakkoon sovittuina aikoina. Koska viranomaisten palvelut ovat keskittyneet, siirtyneet nettiin ja vähentyneet asuinalueilla, huomattiin, että kotoutumiseen liittyvää neuvontaa tarvitaan yhä enemmän. Siksi monia maahanmuuttajayhdistyksiä on perustettu nimenomaan niihin lähiöihin, joissa asuu paljon maahanmuuttajia.

Vantaalla on perinteisesti nähty, että maahanmuuttajayhdistyksiltä löytyy sellaista kulttuuri- ja kieliosaamista, jota kannattaa hyödyntää. Vieraskielisissä yhteisöissä ja yhdistyksissä on nähty potentiaali, joka mahdollistaa viranomaistyön täydentämisen, luoden uusia kanavia asiakkaiden kohtaamiselle.

Toiminnassa annetaan tukea julkisten palveluiden käyttöön, autetaan hakemusten ja asiakirjojen kanssa sekä tehdään palveluun ohjausta omalla kielellä ja suomeksi. Tsemppari-työmalli on ollut kaupungin tietoinen panostus järjestöjen osaamisen lisäämiseksi kotoutumisen tukemisessa.

Yhdistysten profiili on muuttunut yhä ammattimaisemmaksi ja uudet rahoitukset ovat mahdollistaneet työntekijöiden palkkaamisen niihin. Mukana olevat yhdistykset tuntevat kunnan palvelurakenteen, ja päättäjät ja yhdistykset ovat yhdessä vaikuttaneet päätöksentekoon työn jatkumiseksi.

Tämä yhteistyö on poikunut lukuisia uusia hankkeita, joiden suunnitteluun ja toteutukseen yhdistykset ovat osallistuneet aktiivisesti kaupungin kanssa. Pitkäkestoinen projektiyhteistyö on lisännyt molemminpuolista luottamusta vahvistaen samalla väestösuhteita ja tuoden viranomaistyön lähemmäksi ihmisiä.

Hanke: Tsemppataan! Monikielinen ohjaus ja neuvonta www.tsempataan.fi. Aiempia, samaan ajatusmalliin pohjautuvia hankkeita: Tsemppataan yhdessä ja Tsemppataan töihin.

Tsemppari-mallissa kehitetty yhdessä tekemisen kulttuuri on laajentunut lukuisiin muihin hankkeisiin muun muassa Neuvova Vantaa – monikielisen neuvonnan kehittämishankkeeseen, joka pohjaa tsemppari-mallin mukaiseen kumppanuusajatteluun ja verkostotyöhön. www.neuvovavantaa.fi

[Tsemppari-toimintamallin kuvaus](#)

Video: [Vantaan Tsempparit](#)

Video: [Tsempataan yhdessä](#)

ESIMERKKI 6. HYVÄSTÄ KÄYTÄNNÖSTÄ:
**Kaupunkisuunnittelun kehittäminen
yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon näkö-
kulmasta Helsingissä**

ihmisoikeudet.hel.fi/aineisto - alakohta
Yhdenvertaisuuden tekijät – EU-hankkeen
tutkimuskatsaus ja työkalu (2021)

Helsingin kaupunki koosti tutkimuskatsauksen, joka kokoaa yhteen ja tuottaa tietoa mahdollisista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskysymyksistä kaupunkisuunnittelussa.

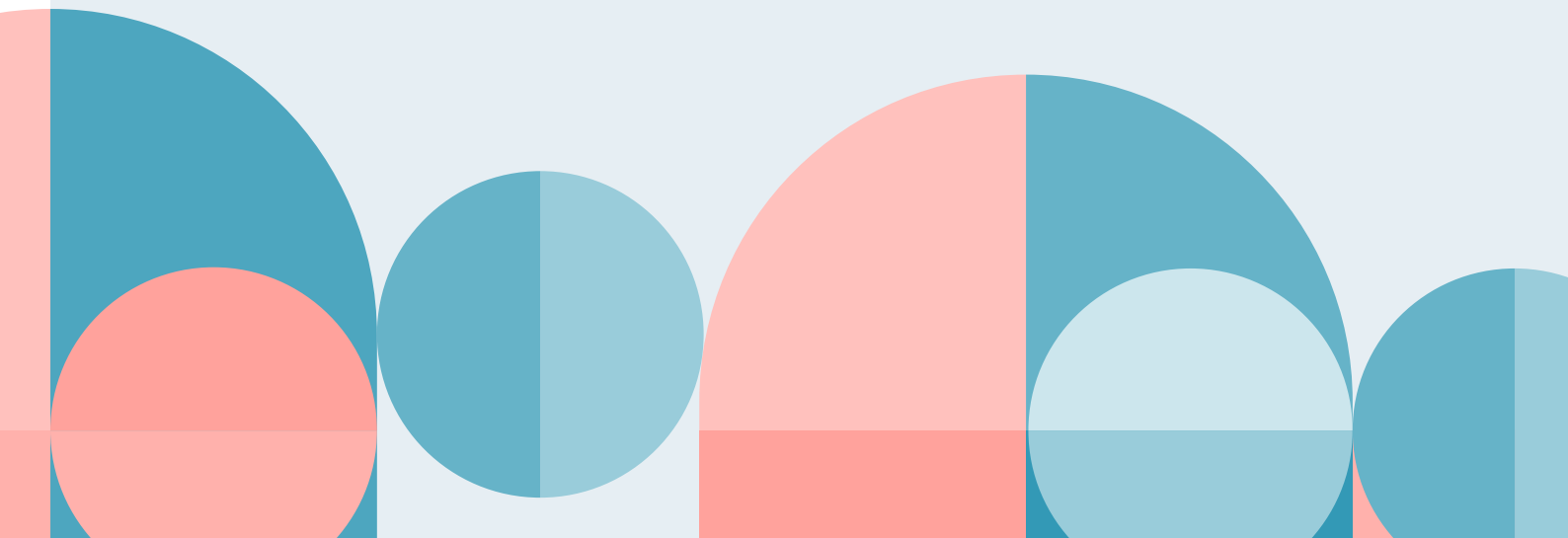
Katsaus toimii pohjana jatkotarkasteluille sekä tarkemmille selvityksille väestöryhmätarkasteluihin perustuvan suunnittelunäkökulman merkityksestä kaupunkisuunnittelussa.

Kaupunki myös tuotti työkalun, jolla käytännössä edistetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmien huomioimista Helsingin kaupunkisuunnittelussa. Työkalun työstämisen keskiössä olivat laajat kuulemiset, joihin osallistui kaupunkilaisista monista eri taustoista ja väestöryhmistä. Työkalu on laadittu kysymyspatteriston muotoon.

Kysymysten tarkoituksena on olla ajattelun ja muistin tukena kaupunkisuunnittelutyössä. Osa työkalun kysymyksistä on suunnattu enemmän johdon ja strategisen suunnittelun hyödynnettäviksi ja osa enemmän henkilöstölle ja toteutussuunnittelun käyttöön.

Työkalua on mahdollista hyödyntää myös muissa kaupungeissa. Työkalun näkökulma on erityisesti eri väestöryhmien huomioiminen osallistamisessa sekä kaupunkisuunnittelussa tehtävissä ratkaisuissa.

Kaupunkisuunnittelun kehittäminen on osa Helsingin kaupungin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa.

Yhdistystoiminnan mahdollistaminen

Tavoite: Kunnassa on aktiivista yhdistystoimintaa, joka täydentää viranomaispalveluita. Kunnan ja yhdistysten yhteistyö rakentuu luottamukseen ja vuorovaikutukseen.

Havaitut hyödyt

Yhdistykset ovat tärkeä osa paikallista yhteisöllisyyttä. Kunnan avulla yhdistykset pysyvät elinvoimaisina, ja se auttaa myös uusien yhdistysten synnyssä sekä toiminnan vakiintumisessa.

Eritaustaiset yhteisöt nähdään kunnassa voimavarana ja mahdollisuutena rakentaa luottamusta sekä vahvistaa yhteiskuntaan kiinnittymistä.

Yhdistysten kautta saadaan arvokasta tietoa siitä, mitä kunnassa asuvissa yhteisössä tapahtuu ja miten kunta voi vastata paremmin asukkaiden tarpeisiin yhdessä yhdistysten kanssa.

Ratkaistavat kysymykset

- Miten kunta pystyy kannustamaan ja tukemaan yhteisöjä yhdistystoiminnan perustamisessa?
- Löytävätkö kuntaviranomaiset yhteisöistä avainhenkilöt, luoko se luottamusta rakentavan yhteistyön pohjaksi?
- Pystyykö kunta fasilitoimaan ja tukemaan yhdistykseen kuulumattomien ihmisten mahdollisuuksia tuottaa toimintaa toisilleen?
- Miten kannustaa olemassa olevia järjestöjä ja urheiluseuroja ottamaan maahanmuuttajia mukaan toimintaan?
- Onko mahdollista tarjota yhdistystoiminnan peruskursseja vieraskielisille tai muihin vähemmistöihin kuuluville asukkaille?

ESIMERKKI 7: Yhteisöavustus Hämeenlinnassa asuville maahanmuuttaneille

Avustusten myöntäminen hämeenlinnalaisille maahanmuuttajayhteisöille on vakiintunut osaksi kaupungin rahoittamia toimintoja pienellä vuosibudjetilla. Toiminta mahdollistaa eri kieliä puhuvien ihmisten osallistamista ja kohtaamia yleisötapahtumissa ilman tarvetta koko tapahtuman tulkkaukseen.

Avustuksen saajan ei tarvitse olla rekisteröity yhdistys, vain aktiivinen yhteisö riittää. Avustuksella tavoitetaan yhteisöjä, jotka edistävät kohtaamia omilla asuinalueillaan tai muiden hämeenlinnalaisten kanssa.

Kaupunki myöntää hakemuksesta pienimuotoisen summan monikulttuurisuutta edistävän tapahtuman järjestämiseen ja tarjoaa neuvontaa yhdistyksen perustamiseen sekä perehdytystä rahoituksen hakeamiseen, jotta yhdistykset osaavat jatkossa hakea järjestörahoitusta.

ESIMERKKI 8: Kielitukivapaaehtoiset Pyhäjoella

Pyhäjoella haluttiin saada koko yhteisön käyttöön ihmisten piileviä kielivarantoja, joita hyödynnetään erityisesti kunnan ja yhteisöjen yleisötapahtumissa. Vapaaehtoisia pyydetään mukaan tunnistamalla eri tapahtumiin osallistuvien ihmisten piilevää kielitaitoa ja kysymällä hankkeen aloituslomakkeissa itsearviointia kielitaidosta. Kielitukena voi toimia kuka tahansa, joka osaa suomea ja jotakin muuta kieltä niin hyvin, että hän voi auttaa muita kommunikoinnissa.

Suomen- ja vieraskielisille kielitukena toimiminen on ollut positiivinen kokemus. Vapaaehtoisena toimiminen antaa vieraskielisille rohkeutta käyttää suomen kieltä. Lisäksi vapaaehtoisten läsnäolo lievittää jännitystä sekä tapahtumien järjestäjiltä että osallistujilta. Vapaaehtoisilla on tunnisteena kielituki-liivit ja rintanapit kielistä, joita osaa. Kielitukien läsnäolosta voi ilmoittaa etukäteen tapahtuman mainoksessa, ja pienellä paikkakunnalla vapaaehtoiset tulevat nopeasti tutuiksi.

[innokyla.fi/fi/toimintamalli/
kielitukivapaaehtoisia-tapahtumiin](http://innokyla.fi/fi/toimintamalli/kielitukivapaaehtoisia-tapahtumiin)

Viestintä väestösuhteiden merkityksestä kunnassa

Tavoite: Kunnassa päättäjät, viranomaiset ja kuntalaiset ymmärtävät, mistä väestösuhteissa on kyse ja keitä ne koskevat.

Havaitut hyödyt

Hyvät väestösuhteet on työkalu, jossa huomioidaan eri väestö- ja vähemmistöryhmät erilaisine tarpeineen, ja ne vastaavat myös paremmin kuntalaisten tarpeisiin.

Väestösuhdetyö neutralisoi yhteiskunnallista keskustelua esimerkiksi kotoutumisesta ja maahanmuutosta tuoden esille sen, miten laajoista kokonaisuuksista on kyse ja miten moninaisia väestöryhmät ovat.

Väestösuhdetyö toimii kuntalaisten hyvinvointia ja turvallisuuden tunnetta lisäävänä työkaluna.

Ratkaistavat kysymykset

- Miten kuntajohto tunnistaa väestösuhdetyön tuoman lisäarvon ja sitoutuu sen edistämiseen?
- Miten päättäjät voivat paremmin hahmottaa kunnan tehtävien ja sen tarjoamien palveluiden roolia väestösuhteiden edistämisessä?
- Miten väestösuhteiden syy-seurausketjua voidaan havainnollistaa ja mitata? Ketjut eivät aina ole selkeitä tai ilmeisiä.
- Miten sanoittaa väestösuhteiden toimintalogiikkaa ihmislähtöisesti?
- Miten viedä keskustelu väestösuhteista koskemaan kunnassa olevia rakenteita?
 - Tunnistetaanko keskustelun kautta tarvetta lisäohjaukselle ja koulutukselle aiheesta?

ESIMERKKI 9: Kaikille avointa ja yhteistä toimintaa Pyhäjoella

Pyhäjoella oli tavoitteena järjestää yhteistä toimintaa ja kohtaamisia eri kieliä puhuville henkilöille, välttämällä omia erillisryhmiä.

Kunnassa asuvilla ihmisillä on tarvetta tutustua ja tavata toisiaan. Tästä seurasi pohdinta: missä voisi tutustua uusiin ihmisiin? Entä mikä tukisi vuorovaikutusta?

Toiminta on ollut aluksi hankkeena elinkeinojohtajan alaisuudessa – toiveena on sitouttaa muita toteutukseen ja toiminnan jatkamiseen. Kunnan johto on tukenut vahvasti toimintaa. Yhteistyökumppaneina on toiminut vapaa-aika- ja kulttuuritoimi, yhdistykset ja yritykset. Mukana tapahtumia ideoimassa ja toteuttamassa on yleensä vähintään yksi yhdistys. Yhdessä tekemällä yhdistykset rohkaistuivat ja saivat kokemusta toiminnan järjestämisestä uusille kohderyhmille.

Osa yhdistyksistä on alkanut itse järjestää avoimempia aktiviteetteja. Kunta on tarvittaessa tarjonnut tukea muun muassa tilojen ja markkinoinnin kautta. Samalla yhdistysten toiminta on tullut osallistujille tutuksi.

Viestinnässä on huomioitu paikkakunnan kielivaranto sekä minkälaista terminologiaa ja jargonia käytetään. Toteutuksessa on myös pohdittu, millaisilla sanoilla tapahtumista ilmoitetaan sekä miten ihmisiä kutsutaan mukaan. On panostettu selkeyteen, kansantajuuteen ja paikallisiin esimerkeihin sekä tapahtumapaikan osoitteeseen.

Toimintaa on markkinoitu alusta alkaen usealla kielellä (suomi, englanti, venäjä) sekä järjestetty muun muassa ruokakulttuuritapahtumia, työpajoja, peli-iltoja, kielikahviloita ja opintoretkeä (esimerkiksi sienestys, marjastus, villiyrtyt ja pyöräily).

On myös järjestetty tutustumista toisiin ihmisiin yhteisen tekemisen kautta, mikä on mahdollistanut kohtaamisia.

Monipuolisesti eri ideoita ja toimintoja kokeilemalla saadaan tietoa siitä, mitkä asiat kiinnostavat ja vetoavat eri ihmisiin ja ryhmiin. Tarvittaessa suunnitelmia saa myös muuttaa.

Tähän liittyviä aiheita on tarjottu paikallismedialle. Näin lukijoilla on mahdollisuuksia asioiden itsereflektointiin ja oman ymmärryksen lisäämiseen ennen toimintaan mukaan tulemistä. Tämä puolestaan antaa asenne-muutokselle aikaa ja tilaa.

Toiminta jatkuu yhteistyössä kirjaston, vapaa-aikatoimen ja yhdistysten kanssa.

*www.pyhajoki.fi/tapahtumat-ja-koulutukset
Sivulta löytyy linkki toteutuneiden tapahtumien ja koulutusten listaan.*

ESIMERKKI 10: Kysely ilmapiiristä ja Oulun kokemisesta kotikaupungiksi.

Oulussa toteutetaan ilmapiirikyselyä, joka on suunnattu siellä asuville maahanmuuttajille. Tavoitteena on toistaa kysely kahden vuoden välein vertailutiedon saamiseksi ja kotoutumispalveluiden arvioimiseksi. Kysely toteutettiin ensimmäistä kertaa vuonna 2020 ja se uusitaan 2022.

Kaupungin johtoryhmälle esitetyt kysymykset sisältävät kysymyksiä palvelusta ja palveluiden saavutettavuudesta, osallisuudesta, rasismista, kuuluvuudesta ja ilmapiiristä Oulussa.

Edellisen kyselyn tulokset vaikuttivat seuraavan kotoutumisohjelman valmisteluun sekä edellisen ohjelman ja siihen kuuluneiden palveluiden arviointiin.

Saadut tulokset ovat saaneet kaupungin miettimään, miten viestinnällisesti kerrotaan Ouluun asettuville ihmisille osallisuudesta sekä siitä, minkälaiset vaikuttamismahdollisuudet heillä on päättäjiin ja prosesseihin.

ESIMERKKI 11: Kotofoorumi väestösuhteita edistämässä, Hämeenlinna

Kotofoorumi on Hämeenlinnan kaupungin mahdollistama konsepti, jossa kiinnostunut taho voi järjestää tapahtuman, joka liittyy kotoutumiseen tai väestösuhteiden parantamiseen. Kotofoorumi-brändi on jo vakiintunut ja juurtunut osaksi kotoutumistoimintaa Hämeenlinnassa. Sille on varattu rahoitus kaupungin budjetista. Tunnettuus on johtanut siihen, että kumppanit osaavat itse kysyä, voivatko he järjestää kotofoorumi-tapahtumia. Järjestämisvastuu on jaettu kaupungin ja kunkin tapahtuman järjestäjän välillä.

Tilaisuuksia järjestetään muutaman kerran vuodessa ja järjestäjätaho valitsee teeman ja organisoii oman näköisensä tilaisuuden. Jotkut tilaisuudet ovat vapaamuotoisia kulttuuri- tai keskustelutilaisuuksia, toiset taas muodollisempia kunnan yhteistyökumppaneiden järjestämiä tilaisuuksia, esimerkiksi kunnallisen kotouttamisohjelman valmistelu-kuulemisia tai vaalipaneelikeskusteluja.

Kaupunki antaa käyttöön Kumppanuus-talotilan ja auttaa tapahtuman monikielisessä tiedottamisessa Myintegration-sivustolla. www.myintegration.fi

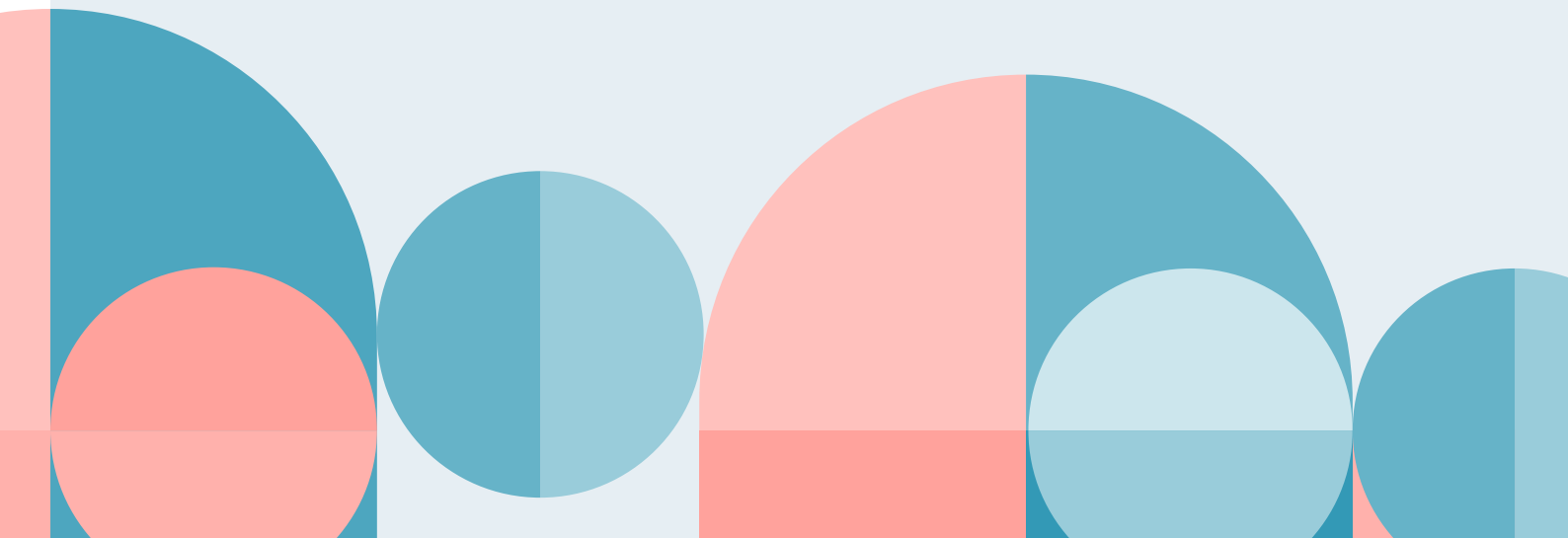
Loppusanat

Kuntien väestösuhteiden eteen tekemä työ on merkityksellistä kuntalaisten yhdenvertaisuuden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi. Se tukee kuntalaisidentiteettiä ja kiinnittymistä asuinkuntaan. Työ koskettaa kaikkia kuntalaisia, katsomatta ihmisten ikää tai väestöryhmää.

Väestösuhteet yhdistetään usein maahanmuuttaneiden ihmisten kotoutumiseen ja yhteiskunnan vastaanottavuuteen. Ne ovat yksi merkittävä väestösuhteiden ulottuvuus. Muita ulottuvuuksia ovat esimerkiksi väestösuhteiden vaikutus kunnassa vallitsevaan ilmapiiriin ja kehitykseen, sekä asukkaiden turvallisuuden tunteeseen ja ympäröivään yhteisöön osallistumiseen.

Oppaan lähtökohtana on ollut tukea muutosta, jota tarvitaan väestösuhdetyön vakiinnuttamiseksi yksittäisistä toiminnoista kohti kuntien johtamaa tavoitteellista ja strategista työtä hyvien väestösuhteiden edistämiseksi.

Suunnitelmallisessa työssä avainroolissa on kunnanjohtajan sitoutuminen hyvien väestösuhteiden kehittämiseen ja sen yhdistämisen kunnan muuhun työhön ja ohjelmiin. Väestösuhteet koskevat koko yhteiskuntaa. Yhdistykset toimivat keskeisinä yhteistyökumppaneina rajapinnassa kuntalaisten ja kunnan viranomaisten välillä. Kun nämä elementit yhdistetään väestösuhteiden edistämisen tavoitteisiin ja niistä viestimiseen, kunta pystyy rakentamaan hyviä väestösuhteita suunnitelmallisesti ja pitkäjänteisesti.

Lähteet

¹ *Selvitys kuntien kotouttamisohjelmista, Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 2022:12.*

² *Syrjintä Suomessa 2017–2019: Tietoraportti, Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2020:20.*

³ Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

⁴ *Ibid. s. 110.*

⁵ *Ibid. s. 136.*

⁶ kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2017/mita-kunta-tekee-sote-ja-maakuntaudistuksen-jalkeen

